LEDUNGEN

Kultur och miljö i Stockholms län

Nr.4 2018 40kr

Hitta din julmarknad

Clementin, mandarin eller satsumas?

Läs om julens dofter och smaker

Jenny Nyström på Sven-Harrys konstmuseum

Nu står julen för dörren!

Ett härligt tillfälle att träffa nära och kära. Många av våra jultraditioner handlar om vårt kulturarv som kommer till uttryck på olika sätt genom arv från tidigare generationer eller genom det arv vi själva skapar. Kulturarvet är inte statiskt utan förändras ständigt i tid och rum beroende på den samtid vi lever i. Vi får också tillfälle till att njuta av julens alla dofter som du kan läsa mer om i detta nummer.

En julklapp som vi redan har fått är att Stockholm stad beslutat att inte gå vidare i planprocessen med Nobel centrum på Skeppsholmen. Ett museum behövs som beskriver vår rika tid som industrination, men på en mer lämplig plats i Stockholm.

I Förbundet kan vi se tillbaka på ett intensivt år där fokus bland annat har legat på att öka dialogen med våra föreningar och att stödja föreningarna i bl a arbetet med att dokumentera både föremål och bilder. Vi kan även glädja oss åt att när året är slut så har antalet föreningar som ingår i Förbundet ökat.

Nu börjar planeringen av rysshärjningarna på 1700-talet ta form. Det är 300 år sedan nästa år. Många föreningar planerar att synliggöra vad som hände i samhället när de ryska härarna drog fram i skärgården och på andra platser i vårt län. Den 13 augusti 1719 brakade det loss och det ödesdigra slaget vid Stäket inleddes. Vår gemensamma kompetens och engagemang får förhoppningsvis genomslag hos både medlemmar och andra som är nyfikna på historien.

Under 2017 antogs en ny kulturarvspolitik av riksdagen. Syftet är att det gemensamma kulturarvet blir en angelägenhet för alla människor, helt i linje med hembygdsrörelsens vision ”en hembygd öppen för alla”. Det ska dock noteras att i landets största län finns ännu inte någon gemensam plattform som tydliggör kulturarvets betydelse i den regionala utvecklingen. Ett antal kulturmiljöområden har lyfts fram för att inspirera och vägleda politiker. Hembygdsrörelsen är en viktig aktör som på ideell basis arbetar med att tillgängliggöra och informera om kulturarvet och den lokala kulturmiljön.

Slutligen vill jag tacka för allt gott samarbete under året och önska er alla ett riktigt gott slut på året!

Anita Lundin
Ordförande
Stockholms läns hembygdsförbund

En tidskrift för kultur och miljö.
Utges av Stockholms läns hembygdsförbund.
Utkommer fyra gånger om året.
Ansvarig utgivare: Ordförande Anita Lundin.

POSTADRESS
Sabbatsbergsvägen 6, 113 61 Stockholm

REDAKTIONSGRUPP
Ann Pettersson, redaktör
ann@hembygd.se
Tel 08 30 21 80

Brittmarie Urve, skribent
urve@telia.com
Tel 070 817 61 67

Lennart Rosander, skribent
bclennart.rosander@gmail.com
Tel 070 759 58 99

Ingrid Jacobsson, skribent
ingrid.jacobsson@bredband.net
Tel 070 572 35 24

Johanna Eklöv & Tina Ahlqvist, formgivning
bjornstiernan.gf@gmail.com

VILL DU ANNONSERA?
e-post: ann@hembygd.se

VILL DU PRENUMERERA?
- Pris: 130 kr/år
- Studentpris: 80 kr/år
- Genom hembygdsförening: 80 kr/år
- Prenumereration till samtliga medlemmar i en hembygdsförening ger ett pris på 50 kr per medlem och år. Kontakta redaktör Ann Pettersson för mer information.

Så här beställer du en prenumeration:
Sätt in beloppet för din prenumeration, (se ovan) på plusgirokonto: 58 83 56-6. Ange ”Ledungen”, ditt namn och din adress.

Omslagsbild: Jenny Nyström, 1910.
Foto: Ingrid Jacobsson 2018, utställning ”Jenny Nyström: Illustratör och pionjär” Sven-Harrys konstmuseum.

TRYCK
ÅTTA.45 TRYCKERI AB
ISSN 0348-4750

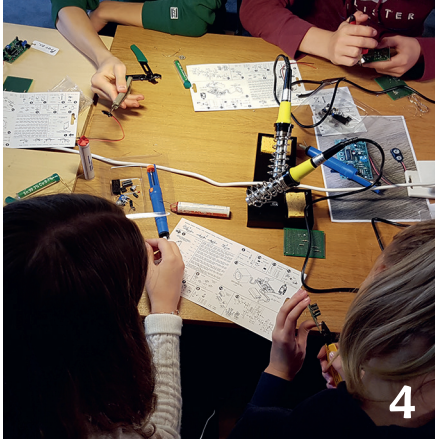

Innehåll nr 4, 2018

4 Kulturarvstrappan

8 Julens dofter och smaker

12 Julmarknader - kalendarium

14 Julstämning med Jenny Nyström

16 Mopednostalgi i Hässelby

18 Nya rön om Riddarholmsskeppet

20 Boktips

24 Ta steget in i nya Hembygdsportalen

26 Budkavlen i Enhörna

27 Information

Visning av ånghammaren i Karlholm.
Årskurs fem besöker Söderfors bruk och hembygdsförening.
Joel Lindfors tyckte att "det var roligt att få prova sakerna i den gamla ankarsmedjan." "Det var intressant att få veta mer om hur det var i Söderfors förr i tiden" tyckte Isabella Silva Jorquera.
Foto: Louise Magnusson

Kulturarvstrappan i Tierp

Under två höstveckor varje år får Tierps alla grundskoleelever besöka olika kulturmiljöer i kommunen. Arrangemanget sker i samarbete mellan skolan och lokala kulturarvsföreningar. Syftet är att alla elever i kommunen ska få uppleva det lokala kulturarvet och känna stolthet över sin historia. Det är också ett sätt att ta tillvara kommunens kulturarv och den stora kunskap som finns lokalt samt föra det vidare till nästa generation.

Text: Viktoria Hallberg, verksamhetsutvecklare på Sveriges Hembygdsförbund

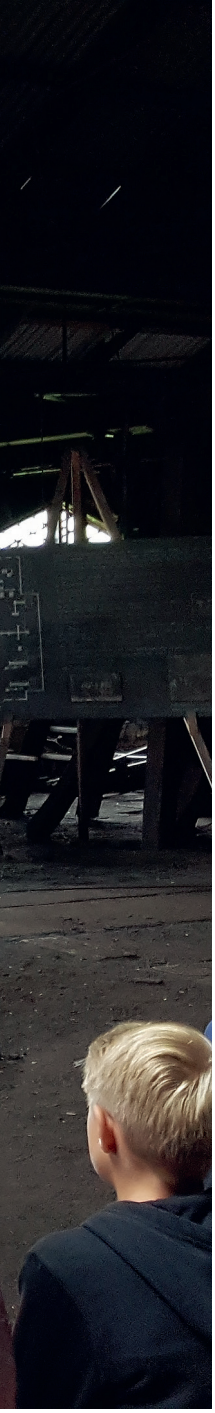

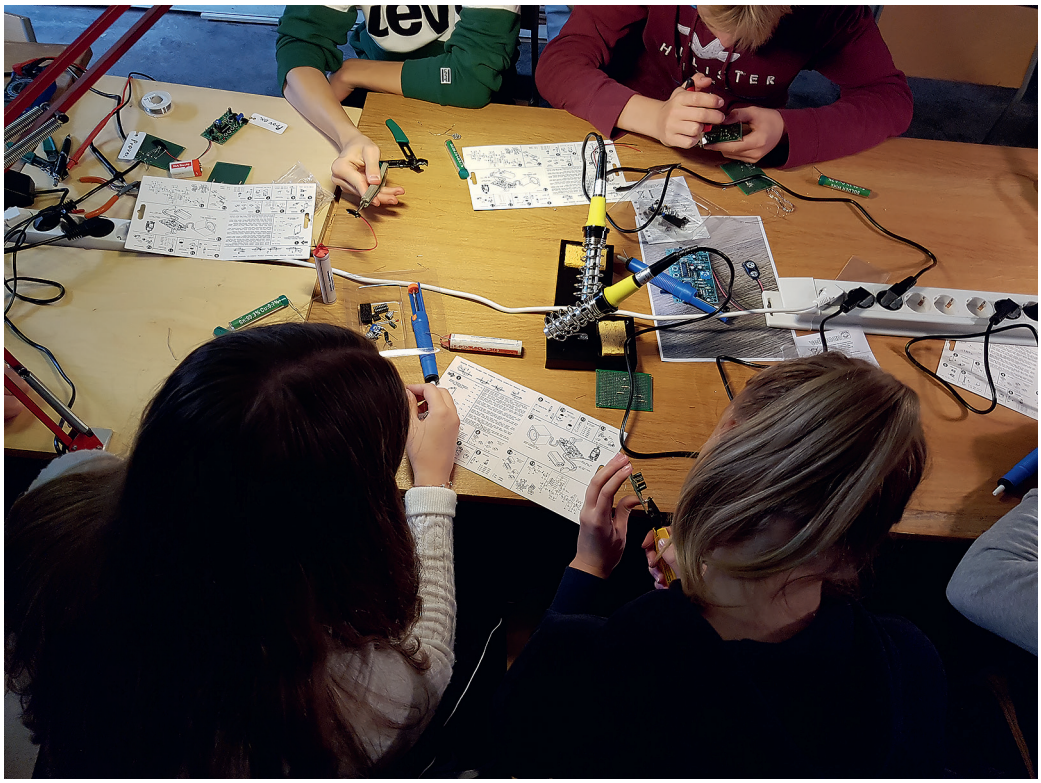

Lödning av radioapparater i Tobo. Foto: Louise Magnusson.

– Många kulturarvsföreningar efterfrågade mer kontakt med barn och unga. Samtidigt antog kommunen en ny vision om att ta tillvara det lokala kulturarvet, att ungdomarna ska få uppleva och känna stolthet över det. Då började vi forma projektet Kulturarvstrappan, säger Louise Magnusson, kultursekreterare i Tierps kommun.

Kulturarvstrappan har byggts upp stegvis under flera år av kultur- och fritidsförvaltningen i samarbete med lokala kulturarvsföreningar. Under 2018 deltog alla årskurser för första gången, från sexårsklass till årskurs nio. Sammanlagt deltog runt två tusen elever från elva skolor. Programmet är upplagt efter läroplanen och anknyter till de olika historiska perioderna eleverna läser om. Eleverna lämnar historieböckerna i klassrummet och upptäcker att historien faktiskt kan finnas runt husknuten. Många fler ämnen berörs också, som matematik, idrott och hälsa och hemkunskap. Ett annat syfte är att främja självkänsla, förståelse och trygghet hos eleverna vilket ingår i skolans uppdrag och värdegrund.

– Vi har så mycket fantastisk historia i vårt närområde. Trappan är en kulturarvsgaranti för hela grundskolan. De yngsta eleverna i årskurs ett besöker Vendel och får lära sig mera om järnåldern. Sedan arbetar man sig framåt i tiden, förklarar Louise Magnusson.

Varje skola i kommunen har ett kulturombud som underlättar dialogen mellan skola och kommunledning. De träffas ett par gånger per år. De medverkande föreningarna samlas också för en kickoff på de olika besöksmålen varje år. Under 2018 var träffen i Tobo och en museipedagog från Upplandsmuseet föreläste.

Föreningarna får ett mindre arvode. Kostnaderna för elevernas resor kan hållas låga då de samordnas av kommunen. Totalt landar hela satsningen på drygt hundra kronor per elev och år.

Amanda Bergh är lärare för årskurs fem och också medlem i hembygdsföreningen i Söderfors. Hon är uppvuxen i trakten och vill ge nya generationer del av ortens rika kulturarv:

– Vi tar emot tre klasser per dag och de får gå till olika stationer; bruksvandringen, smedjan och bagarstugan. De får både teori och praktik och inte minst kunskap om kvinnornas historia. Väl hemma får eleverna en frågesport med frågor om dagen som uppföljning. Det tycker de är kul!

Läroplanen om kulturarvet

”Medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar” (Lgr 11:7) ”

Utbildning och fostran är i djupare mening en fråga om att överföra och utveckla ett kulturarv –värden, traditioner, språk, kunskaper –från en generation till nästa.” (Lgr 11:9)

Fakta om besöksmålen

• Förskolan deltar sedan 1987 i ett folkmusikprojekt med folkmusikpedagoger. Eleverna möter både musiken, instrumenten och berättelserna.

• I årskurs ett åker eleverna till Vendel, platsen som har givit upphov till en hel tidsperiod i Sveriges historia, före vikingatiden år 550-800 e Kr. Värdar här är Vendels hembygdsförening som har hand om Vendeltidsmuseet, Mariebergs skolmuseum, lantbruksmuseet och en väderkvarn.

• Samtidigt åker årskurs två till Hållnäshalvön och kulturreservatet Lingnåre. Här finns spår av bostäder, odlingar och gravplatser efter människor som bott här under vikingatiden. Värdar för Kulturarvstrappan är Hållnäs hembygdsförening.

• Årskurs tre besöker Örbyhus slott vid Vendelsjön med anor från medeltiden. Det var här kung Erik XIV satt fången under sina sista år i livet. Eleverna gör en resa i tid och rum med värdar från föreningen Kultur vid Örbyhus slott.

• Till Herrgårdsbyggnaden i Västland åker årskurs fyra. En gång bodde ägaren till Västlands bruk här. Senare fick gratialister, smedsänkor från bruket, flytta in. Sedan 1961 har den dock tillhört Västlands hembygdsförening som också är värdar under besöket.

• Årskurs 5 åker till Söderfors bruk som ligger på en ö i Dalälven. Här fanns de förutsättningar som behövdes för att starta produktion av fartygsankare på 1600-talet. En av smedjorna finns kvar tillsammans med stora delar av bruket. Här finns också en bagarstuga där man kan testa på att baka på kulturhistoriskt vis. Värdar är Söderfors hembygdsförening.

• I årskurs sex åker eleverna till Karlholm där man kan se Sveriges enda ånghammare i drift. Den finns i Lancashiresmedjan som med sin dåvarande moderna teknik invigdes 1880. Skolstugan har också gamla anor och bruksägaren ordnade redan 1739 undervisning för barnen på orten.

• Vallonbruket i Lövsta var Sveriges största under 1700-talet. Hit åker eleverna i årskurs sju. Eftersom bruket härjades av brand under början av seklet byggdes det upp enligt en fulländad barockplan. Här syns tydlig skillnad mellan herrgård och arbetarbostäder, åtskilda av tre bruksdammar.

• I årskurs åtta får eleverna prova på både smide och sågning vid Strömsbergs bruk. Järnhanteringen där upphörde 1920 för en ny epok med skogen i centrum som då tog sin början. Runt bruket och i kolgården kolades timmer från skogen och restprodukter från sågen. Värdar är Strömsbergs bruks Samarbetskommitté.

• I Tobo bruksmuseum ryms hela 1900-talet med tillverkning av skidor, radio- och TV-apparater, snickerifabrik och Monark-koncernens mångskiftande verksamhet. Eleverna i årskurs nio får prova att svetsa ihop radiomottagare. Kulturföreningen T är värd.

Bild till höger.
Klass 5, Ankarna.
Foto: Amanda Bergh.

”Det var roligt att få prova på att baka bröd som man gjorde förr i tiden”

Alva Andersson.

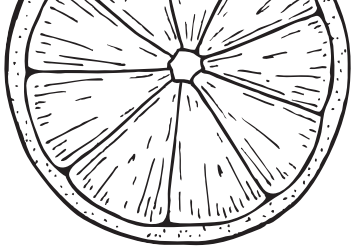

Julens dofter och smaker

Varje år har Sollentuna Hembygdsförening en julmarknad, där det också finns ett 1700-tals julbord. Förutom att visa maten berättas samtidigt om våra jultraditioner – Julens dofter och smaker.

Välkomna till Julmarknad Hersby, söndagen den 9 december kl 12-15, Lillhersbyvägen 1, Sollentuna.

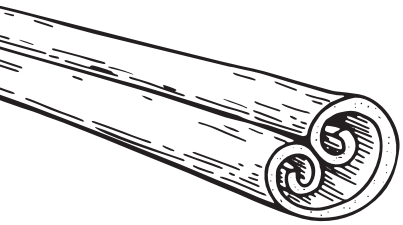

Text: Anne-Berit Lavold, Sollentuna Hembygdsförening
Foto: Sollentuna Hembygdsförening

Julbordet kom till när Anne-Berit Lavold i föreningen började fundera över traditionerna.
Vad är gammalt och vad är nytt?
Vad har vi lånat från andra länder?
Finns det peppar i pepparkakor?
Vad är det egentligen för skillnad på clementiner, mandariner och satsumas? Vad betyder val i valnöt?
Varför är saffran så dyrt? Varifrån har polkagrisen fått sitt namn?
Här ger Anne-Berit Lavold svar på frågorna.

Glögg

Redan under medeltiden var kryddat vin populärt i Europa. Kryddorna ansågs hälsobringande eller de kunde dölja dålig smak på vinet.

Ordet glögg kommer av glödga, som betyder uppvärma. Benämningen glödgat vin dyker upp första gången i Sverige i början på 1600-talet. I slutet av 1800-talet blev glöggen en svensk jultradition. En vanlig blandning i vinet var sockerlag, russin, sötmandel, kanel, kardemumma, nejlikor och ibland vanilj. I dag dricker vi svenskar ca 5 miljoner liter glögg varje jul.

Mandel

Mandeln är en stenfrukt och odlas i Medelhavsområdet. På 1500-talet började den importeras som konfektyr men redan på 1300-talet kände man till den här i Norden.

Marsipan:
Mandel, mandelolja och socker som pressas mellan valsar. Innehåller mer socker än mandelmassa.

Mandelmassa:
Mald mandel, socker och äggvita eller glukossirap. Innehåller mer mandel än marsipan.

I flera nordiska länder är det tradition att lägga en mandel i julgröten. Den som får nöten får en mandelgåva, önska sig något, eller blir gift nästa år.

Hasselnöt

Hassel är en buske som växer vild i Sverige. Den förekommer upp till Dalarna och Ångermanland. Hasselnöten utvecklas ur honblomman. Nöten har ett frö som till 60 % består av fett. Det finns odlade sorter med olika form och storlek. Turkiet är den största producenten av hasselnötter. Man får inte plocka hasselnötter utan markägarens tillstånd, att plocka nötter ingår inte i allemansrätten.

Filipin är en lek man kan leka på julen. Om man hittar två nötter i samma skal, så kallade tvillingnötter, så äter man den ena själv och ger den andra till någon som vill leka filipin. Då gäller att nästa gång ni två träffas, eller på ett visst överenskommet datum säga ordet filipin. Den som kommer på att säga det först har vunnit denna lek. Leken finns i flera europeiska länder och i Sverige har man lekt filipin sedan 1800-talet. Ordet är en förvrängning av tyskans Vielliebchen, hjärtevän, eller litauiska filibas, ett litet par.

Valnöt

Valnöten är egentligen ingen nöt utan en stenfrukt. Den innehåller mycket protein, 60 % fett, det mesta fleromättat och mycket järn. Ordet är gammalt och förledet val- kommer från välsk som betyder utländsk eller sydländsk.

Valnötsträdet växer inte i Sverige, det klarar inte kylan här. Sverige importerar nästan 500 ton valnötter varje år, mest från USA.

Senap

Det finns flera arter av senap men vitsenap är den art som oftast ingår i vår vanliga senap. Den härstammar från östra medelhavsområdet. Det är fröna som används. De krossas och blandas med vätska så att senapsolja bildas.

Den svenska senapen är ofta sötad med socker eller honung. Fransk senap är vanligen inte sötad alls. Hela vitsenapsfrön används ofta i ättiksinläggningar av t ex gurka eller sill vilket inte är för smakens skull utan för att fröna förhindrar mögel och bakterier. I skånsk senap har man förr använt Svartsenap som är en gammal odlingsväxt med mycket stark smak. Men sedan mitten av 1950-talet använder man istället Sareptasenap som kan skördas maskinellt. Kanada är den största producenten av båda sorterna.

Julmust

Aktiebolaget Roberts grundades 1910 i Örebro av pappa Robert Roberts och hans son Harry. De ville göra alternativ till öl och brännvin och specialiserade sig på aromer och extrakter som de sålde till bryggerier. Harry skickades till Berlin för att studera kemi. Efter flera år i laboratoriet framställde han den berömda julmusten. Koncentratet är patentskyddat och innehåller 30 ingredienser som är hemliga. Bara ett fåtal känner till det men man vet att malt och humle ingår. Från början var musten ett alkoholfritt öl men är idag en läskedryck. Julmust från olika tillverkare smakar olika, vilket beror på att bryggerierna har olika blandningar av vatten, extrakt och sötningsmedel. Lagringstiden kan också påverka smaken. Musten får en rundare och fylligare smak efter ett års lagring i glasflaska i sval och mörk miljö. Julmust står för ungefär 50 % av den totala läskmarknaden i december vilket innebär att varje svensk dricker fem liter julmust då.

Polkagrisar

År 1859 fick änkan Amalia Eriksson i Gränna tillstånd att tillverka polkagrisar som gjordes av socker, vatten, ättika och pepparmyntsolja (receptet är fortfarande detsamma). Karameller kallades förr för grisar och Polka, som var en modern dans då, gick runt, runt, precis som polkagrisens röda ränder.

Clementin, Satsumas, Mandarin – vad är skillnaden?

Clementin:
Har söt smak och är i regel kärnfri. Orangefärgat och något tjockare skal. Det är dessa vi äter flest av och ofta kring jul! En korsning mellan mandarin och pomerans, skapad 1902.

Satsumas:
Grönaktiga skiftningar i skalet trots att den är mogen. Saknar oftast kärnor. Slätare och tunnare skal än clementinen. Syrlig smak. Finns i affärerna från oktober till mars. Kommer ursprungligen från den japanska provinsen Satsuma.

Mandarin:
Gula eller blekorange med tunt skal. Har många kärnor och säljs i princip inte längre. De används istället till konservering och drycker.

Ris

Ordet ris har hämtats från lågtyskan på medeltiden. Till Birger Perssons (den heliga Birgittas far) begravning år 1327 inhandlades, förutom vin och dyrbara kryddor, även 105 skålpund risgryn vilket motsvarar ca 45 kg. Inventarielistor visar också att ris fanns i Gustav Vasas kryddkammare. Riskornet är egentligen en frukt. Varje planta har 20–30 skott och i varje skott finns en blomvippa med vardera 70–80 frukter (riskorn). Ett sått riskorn kan ge upp till 3 000 nya. Risgryn är skalade korn från risplantan.
Asien står för över 80 % av all risodling. I Sverige äts drygt 4 kilo ris per person och år.

Ris à la Malta har inget med ön Malta att göra. Det är slarvigt uttal av franskans Riz à l`amande som betyder ris och mandel.

Kanel

Kanel är en av världens äldsta kryddor men har också använts i rökelse och parfymer. Kanelträdet är släkt med lager och avokado. Det italienska ordet canella betyder litet rör. Det är innerbarken på trädets grenar som används.

Kanel har använts i Norden sedan 1300-talet. På 1700-talet fick kanel dölja finkelsmak i brännvin därav uttrycket ”att vara på kanelen”. Kanelbullar började bakas först på 1920-talet.

Kardemumma

Kardemumma är en två till tre meter hög ört som kommer från södra Indien och Sri Lanka, men nu är Guatemala det största exportlandet. Frukten är en grön kapsel med frön i. Kapslarna får sitta kvar runt fröna så länge som möjligt eftersom urtagna frön snabbt förlorar aromen.

Kardemumma är den tredje dyraste kryddan efter vanilj och saffran. Här i Sverige fanns kryddan redan under tidig medeltid. Ordet kardemumma kommer från sanskrit kardamah som betyder bottensats eller orenlighet. Det syftar på doften i bottensatsen vid vinjäsning.

60 % av kryddan importeras av arabiska länder. Saudiarabien använder mest, 442 gram per person och år, framför allt i kaffe. Efter de arabiska länderna kommer Sverige (29 gram), till bullar, pepparkakor och glögg. Jämfört med England och Tyskland: 2 gram.

Kryddnejlika

Kryddnejlika är torkade blomknoppar från ett litet träd och har använts i mer än 2 000 år som krydda och medicin, främst i Asien.

Det svenska namnet kommer sig av en felöversättning. Holländarna som länge dominerade kryddnejlikhandeln, kallade kryddan för ”kruidnagel” som betyder kryddspik. Nagel har sedan felaktigt blivit översatt med nejlika.
Den flyktiga nejlikoljan, eugenol, som är både bakteriedödande och milt smärtstillande användes förr av tandläkare. Kryddnejlikor dekorerar julens apelsiner, samt sätts i julskinkans griljering och är en av glögg- och pepparkakskryddorna.

Saffran

Saffran är de orangefärgade märkesflikarna på saffranskrokusens pistiller. Flikarna plockas försiktigt för hand av kvinnor och barn. För varje kilo torkad saffran går det åt cirka 100 000–150 000 blommor!

Saffran har odlats i mer än 3 000 år. Kryddan kom till Sverige under tidig medeltid. Eftersom saffran är så dyr har man försökt förfalska eller dryga ut den, företrädesvis med gurkmeja som också är gul men som nästan inte har någon smak. På medeltiden var det mycket stränga straff för förfalskning, och i Nürnberg på 1400-talet brändes en förfalskare på bål och tre begravdes levande.
Saffran är giftigt i större mängder, så mata inte småfåglarna med saffransbröd!

Vanilj

Vanilj är en orkidé som ursprungligen kommer från Mexiko. Det finns 22 000 arter av orkidéer men få av dem räknas till nyttoväxterna.

I odlingar utanför Amerika saknas den insekt som pollinerar vaniljblomman. Varje blomma måste då pollineras för hand, vilket sker med hjälp av en liten pinne. Mer än 50 % av världsproduktionen odlas på Madagaskar.

Frukten som kallas vaniljstång är en 20–30 centimeter lång kapsel som innehåller svarta små frön.
Det viktigaste smakämnet vanillin kan framställas syntetiskt ur en biprodukt vid pappersmassetillverkning, petroleum eller kryddnejlika. Smakämnet blandas med socker och säljs som vanillinsocker. Uppskattningsvis 95 % av all saluförd naturlig vanilj förmodas i själva verket vara artificiell.

Julgranen

Granen kom till Mälardalen omkring år 0. Människan har i många kulturer haft trädet som en viktig del i religionen och kulturen – vårdträdet, midsommarstången, världsträdet Yggdrasil o s v.

Förr i tiden har vi här i norden haft julgran, men utomhus. Varje gård skulle ha sitt eget träd, gärna två och så höga som möjligt. Grenarna togs bort så endast toppruskan var kvar. På 1700-talet i Tyskland började man ta in granen och klä den. Hos oss blev det vanligt hos allmogen i slutet av 1800-talet.

Hyacint

Hyacinten växer ursprungligen i Syrien och Turkiet. Troligen kom den till Sverige under 1600-talet.

Det tar fem år att få fram en hyacintlök i den storlek vi vill ha den till jul. Den odlas i Holland. Varje år i december säljs nästan 11 miljoner hyacinter här i Sverige.

Julhalm

Julstämning och julens dofter är för många julgran, glögg, pepparkakor och apelsiner. Men för ungefär 100 år sedan var det halmen som ströddes på golvet som gav doft och stämning åt julen.

Med julhalmen bars julfriden in i huset och den fick inte brytas förrän halmen bars ut vid Tjugondag Knut.
I halmen på golvet lekte både unga och gamla. Det var vilda lekar som idag är bortglömda och av halmen knöt man samman figurer till leksaker eller prydnad. Det kunde vara bockar, gummor, gubbar eller andra figurer. Den gav också värme då det var kallt på jord- och stengolven. Man hämtade maten från bordet och satt i halmen och åt. Många sov också i halmen för man trodde att förfäderna kom på besök på julnatten och då skulle de få sova i sängarna.

Att ha halm på golvet nära eldstad och med talgljus brinnande var dock en stor brandfara och under slutet av 1700-talet och vidare under 1800- talet försökte man från myndighetshåll stoppa denna tradition. Till sist blev det förbjudet.

Pepparkakor

Kakor med starka kryddor har bakats i många hundra år. Kryddkakor har lång hållbarhet men främst hade de medicinsk verkan, bland annat för bättre matsmältning.

Förr betydde ordet peppar allmänt kryddor. Därför heter de just pepparkakor. Idag används vanligen kanel, ingefära, kryddnejlika och ibland kardemumma. Förr kunde också användas anis, fänkål, peppar och pomeransskal. Under medeltiden bakades pepparkakor av nunnor och användes medicinskt. De bakades så småningom i bagerier och såldes på apotek men även på marknader.

Det lades mycken möda på pepparkakornas form och utseende. Unionskungen Hans, 1455–1513, ordinerades pepparkakor mot sitt dåliga humör av sin doktor, och fortfarande lever myten att man blir snäll av pepparkakor.
På 1800-talet blev pepparkakan julens kaka. Kanske behövdes de för matsmältningen. Mår magen bra blir man ju snäll!

Julma

December

1

Bro-Lossa Hembygdsförening
Klintstugan, Prästvägen 8 i Bro, kl 12–15

Här kan ni inhandla våra populära julkransar, den goda Brolimpan, kaffebröd, godis, lotter och annat smått och gott. Glögg och pepparkakor serveras.

Länna Hembygdsförening
Kvarngården, kl 11–15

Julmarknad med hantverk, lokalproducerat, kaffeservering.

Rådmansö Hembygdsförening
Hembygdsmuseet Sladdstycket i Riddersholms naturreservat nära Kapellskär, kl 12–15

Traditionell julmarknad med försäljning av produkter från orten. Vi serverar kaffe, glögg och varmkorv med bröd.

2

Brännkyrka Hembygdsförening
Lerkrogen, Götalandsvägen 224 C, Älvsjö Centrum, kl 11–15

Försäljning av hantverksalster, böcker och skrifter. Lotteri samt servering av kaffe.

Ingarö Hembygdsförening
Kulturladan i Pilhamn, kl 12–15

Gammaldags julmarknad med julhantverk, hemlagat och hembakat. Julpyssel för stora och små i museet. Ingarö Sjöscoutkår serverar grillad korv och kanske kommer tomten på besök. Lotteri på julklappssäcken. Servering i Klockargården, kaffe med nygräddade struvor. Vi bjuder på glögg och pepparkakor.

Haninge Hembygdsgille
Tingshuset, Nynäsvägen 208 i Västerhaninge, kl 11–15

Traditionell julmarknad. Köp julklapparna här – hemslöjd, smide, böcker med mera. Pröva lyckan på våra lotterier och smaka vårt goda julkaffe.

Edsbro Hembygdsförening
Åsavallen kl 11–14

Julmarknad, lokala hantverkare ställer ut och tomten kommer kl 12.30.

Julmarknad i Huddinge
1 dec

Huddinge kulturhus, Sjödalsvägen 1, kl 10–15
Huddinge Hembygdsförening

Vi kommer att ha musikunderhållning i traditionell stil och Folkes café utanför våra två marknadssalar är öppet. Ett tjugotal konstnärer och hantverkare från Huddinge med omnejd ställer ut. Vi säljer konstsmide från vår egen smedja vid Björksätra gård, och knyppling från Wardhbypinnarna i Vårby Haga. Honung från flitiga Huddingebin finns med, likaså marsipan, konditorivaror och marmelad. Huddinge Bokbindarsällskap visar sina vackra alster, det finns konstverk från Bellis konstförening liksom keramik och smycken. Hembygdsföreningen säljer äldre samt nyutkomna böcker.

9 dec

Adventskaffe i Sigtuna
Sockenstugan, Sigtuna, kl 11–16
Sigtuna Hembygdsförening

Fira andra advent i Sigtuna! Andra advent är det alltid adventskaffe, brasan är tänd och det serveras kaffe/te/saft och rikligt med hembakat bröd – både bullar, pepparkakor och en massa andra godsaker. Har vi tur, gästas vi av Sigtuna spelmän.

Midvinterstämma
19 jan

Fjällenskolan, Järfälla, kl 13–22

Folkmusik, scenprogram, visstuga, buskspel, gammeldans, servering.
Arrangör: Föreningen Midvinterstämman i samverkan med Järfälla Hembygdsförening

Välkomna till Stockholms

arknader

4

Järfälla Hembygdsförening

Hyllan, Jakobsbergs bibliotek, kl 18.30–20

Musikaliskt program med bronslur. Fri entré. Trombonisten Christer Torgé framför nordiska klanger på bronslur. Bronsluren är ett instrument från nordisk hednatid, som blivit populärt igen under senare tid.

8

Blidö Sockens Hembygdsförening

Vid föreningshuset, nära Almviks ångbåtsbrygga på Blidö, kl 11.30–16

Traditionsenlig julmarknad. Förutom ett stort utbud av hantverk, mat, kläder och annat så kommer Blidö Sockens Hembygdsförening att bidra med försäljning av den uppskattade almanackan, i år med bilder från forna dagars jordbruk. Vi säljer också vandringskartan, årsskrifter och andra skrifter. Kaffeservering i föreningshuset.

Täby Slöjdgille

i samarbete med Täby Hembygdsförening och Täby kommun
Rönninge by, Täby, kl 11–15

Julmarknad med försäljning av hantverk och handarbeten, gammaldags jul på museet, lotterier och fiskdamm, ponnyridning och kaffeservering. Ridande luciatåg kl 14. Julmarknaden är även öppen 9 december, samma tid och plats.

9

Tyresö Hembygdsförening

Båtsmanstorpet Ahlstorp, Alby naturreservat i Tyresö, kl 11–14

Traditionell julmarknad med mycket egentillverkat. Parkering vid Alby friluftsgård, därefter promenad ca 800 m till torpet. Kl 12.30 sjunger Tyresö musikklasser.

Täby Slöjdgille

i samarbete med Täby Hembygdsförening och Täby kommun
Rönninge by, Täby, kl 11–15

Julmarknad med försäljning av hantverk och handarbeten, gammaldags jul på museet, lotterier och fiskdamm, ponnyridning och kaffeservering.

9

Sollentuna Hembygdsförening

Hersby hembygdsgård, kl 12–15

Traditionell julmarknad med lekar kring granen, hälsa på tomten, Hersby spelmän spelar, folkdansgillet dansar, hästridning för barn, vid snö kan det bli slädåkning. Försäljning av korv, sockervadd och glögg, kaffeservering med hembakat. Marknadsstånd med försäljning av hemslöjd, honung, hemstöpta ljus, bröd, kransar, saft, mjöl från våra kvarnar m.m. I Handelsboden säljs allehanda varor som hörde julen till i gamla dagar. Smedjan är julstädad och fin. Se smeden smida. I Stenhuset visas 1700-tals julbord och det berättas om julen förr på utställningen *Julens dofter och smaker*. Julmarknaden är ett samarbete mellan Hembygdsföreningen, Slöjdgillet och Folkdansgillet.

16

Sunnerdahlsföreningen och Bro-Lossa Hembygdsförening

Säbyholms gård i Bro, kl 15–17

Tredje advent firas på Säbyholms gård i Bro. Sunnerdahlsföreningen och Bro-Lossa Hembygdsförening bjuder på kaffe, glögg och pepparkakor. Bro spelmän står för musiken. Anmälan senast 3 december på telefon 08-582 406 13.

Enhörna Hembygdsförening, bygdegårdsföreningen och Enhörna församling

I hembygdsmuseet, bygdegården och kyrkan, kl 11–16

Samarrangerad gammeldags jul.
Kl 11–14 Julmarknad i bygdegården med allehanda marknadsstånd som säljer allt från viltkött till hemvävda mattor. I hembygdsmuseet är det gammeldags jul med adventsfika, försäljning av julklappar, pyssel samt julgransförsäljning av Enhörna IF.
Kl 14–15 är det sånggudstjänst i Överenhörna kyrka.
Kl 15–16 fortsätter den gammeldags julen med försäljning, adventsfika och pyssel i hembygdsmuseet.

Självporträtt Jenny Nyström. Foto: Ingrid Jacobsson.

Sven-Harrys konstmuseum

Eastmansvägen 10–12
(”guldhuset” i Vasaparken)
Öppet onsdag – söndag.

Jenny Nyström-utställningen pågår till 17 februari
www.sven-harrys.se

Julstämning med Jenny Nyström

Jenny Nyström vid sitt skrivbord den 22 maj 1944. Foto: Tore Burnäs. (Fotonummer SvD 33983, www.stockholmskallan.se)

Jenny Nyström (1854 – 1946) är en av våra mest folkkära konstnärer. Det var hon som gav den svenska tomten hans utseende med grå kläder och röd luva. Och lämpligt nog, nu när det lackar mot jul, visar Sven Harrys konstmuseum i Vasaparken en utställning med Jenny Nyströms bilder.

Text: Inger Jacobsson

Där finns tomtar i mängd, med grisar, grötfat, kälkar, slädar och hästar. Men det är inte bara jul, utan besökaren får också se prov på Jenny Nyströms skicklighet som porträttmålare i flera oljemålningar.

Jenny Nyström studerade vid Konstakademien i Stockholm under åren 1873–1881, och vann som första kvinna vid slutet av sin utbildning första pris i akademiens årliga tävling. Priset innebar att hon hade råd att studera i Paris 1882 – 1886, där hon fick ställa ut på Parissalongen 1884. Men det är som illustratör Jenny Nyström främst är känd. Hon gjorde tusentals illustrationer till tidningar och böcker – både för barn och vuxna – och mängder av förlagor till jul-, påsk- och gratulationskort. Och hon var så skicklig, och blev så flitigt anlitad, att hon försörjde sin familj i alla år. Hennes make arbetade endast tidvis som läkare. På Sven-Harrys visas ett hundratal verk, varav en del lånats från privatpersoner och aldrig visats offentligt tidigare.

MOPEDNOSTALGI I HÄSSELBY

När Hässelby hembygdsförening 2013 hade en 1950-talsutställning föddes idén att anordna en moped-tävling i decenniets anda. Inte hade föreningen då en tanke på att det kunde bli ett återkommande jippo. Men den 13 maj i år kördes tävlingen, Harald Nielsen Memorial, för femte gången.

Text: Eva Löfman. Foto: Henrik Henrikson.

Medan publik och tävlande strömmade till spelade rockbandet New Generation härliga nostalgiklassiker. Precis före start spelade de *Flickor bak i bilen*, Siw Malmkvists dänga från 50-talet.

I år fick föreningen in 94 anmälningar, av dem startade 82 ekipage. Antalet tävlande har ökat för varje år, i år blev det rekord. Tävlingen kännetecknas av 3G, det vill säga Gassande (sol), Glittrande (mopeder) och Gala (humör)!

Före starten, från Hässelby museum på Riddersviksvägen 116 i Hässelby villastad, fick tävlingen besök av Harald Nielsen, spelad av skådespelaren Daniel Sjöberg. Harald Nielsen, som givit namn åt tävlingen, var en motorjournalist som skapade ordet moped 1952. Han var anställd på

tidningen Motor då ett nytt fordon (cykel med påhängsmotor) skulle provas och namnges. ”Harald” intervjuades på kyrkbacken av Berndt Sehlstedt.

Starten gick kl 12.00, mopederna startade en eller flera tillsammans ungefär var trettionde sekund. Banan, som är 20–30 km, går genom Hässelby, Kälvesta, Spånga och Vällingby. Utmed banan finns stationer där de deltagande moppeförarna får utföra något manöverprov, eller svara på några frågor. Sista startande var iväg 12.40.

I år låg första kontrollen vid Riddersviks gård. Tävlingsuppgiften var att ange hur långt avståndet var från startpunkten vid museet till kontrollplatsen. Andra kontrollen hade vi placerat på vändplanen vid Siktgatan, nära parkeringen vid Coop. Här kastades stövel som uppgift. Tredje kontrollen var på Spånga Torg och där gällde det att köra slalom mellan ICA-kassar. Fjärde kontrollen var placerad vid Nälsta gård, även här var uppgiften att köra upp på en planka utan att trilla av. Femte kontrollen var i Vällingby. Manöverprovet här gällde att köra under en ribba utan att riva ribban. Sjätte kontrollen var i Hässelby Gård, där deltagarna skulle gissa längden på tre slangstumpar.

Sista tävlande kom i mål vid 14-tiden, då fick funktionärerna skynda sig att räkna fram resultatet av tävlingen varpå prisutdelning kunde ske. Tävlingen är rikstäckande – det visas av deltagarnas hemadresser. Cirka 70 procent kommer från Västerort, 20 procent från andra delar av Stor-Stockholm, resterande från övriga Sverige.

Bilderna övre raden från vänster:

Starten pågår i 5:e upplagan av Harald Nielsen Memorial.

Startnr 72, Roger Nyman vann tävlingen och fick den stora pokalen. Nr 8, Kjell Schützer, kom på andra plats (2017 var han 1:a). De gratuleras båda av hembygdsföreningens ordförande Åke Nilsson.

Yngst nr 26 Leonard Pajus född 2002 och nr 74 Lennart Erlandsson född 1927!

Nr 82, Björn Segerbjörk, tilldelades priset Bästa Ombygge, för sin Crescent Sthlm 1964, utdelat av Harald Walczok. Själva priset hade tillverkats av Christer Arnhjort.

Bilderna undre rader från vänster:

Priset för Bästa Ekipage, Förare & Moped, tilldelades nr 52, Tommy Karlsson, som körde en Monarscoot 1958, båda iklädda Shell-mundering.

En av de få damerna, Elisabeth Bergstrand med nr 73, tilldelades pris för Bästa Renovering av denna Gilera Touring 1980.

Priset för Ovanligaste Mopeden tilldelades nr 9, Ulrik Sandgren, som körde sin Zündapp R50 1971.

Riddarholmsskeppet. Foto: Ray Wahlsten.

Nya rön om Riddarholms-skeppet

Vraket efter Riddarholmsskeppet hittades 1930 i Riddarholmskanalen under grävarbete för Stockholms tunnelbana. Forskarna har hittills trott att det varit fråga om allt från ett vikingaskepp till bondeseglare. Senaste idén var en krigsberedd mindre jakt till stadens försvar. Vraket är dryga 20 m långt, 3 m brett och 3 m högt. Resterna av fartyget och de föremål som hittades i och kring fartyget är utställda i Medeltidsmuseet i Stockholm.

Nu avslöjas genom forskning i arkiv och magasin att de rester man funnit är bottenskrovet till ett större fartyg än det man utgått från. Bakom de nya rönen står Ingvar Sjöblom, filosofie doktor i historia och forskare samt adjunkt vid Försvarshögskolan. Vid en pressvisning i oktober berättade han att skeppet i själva verket är ett av de första svenskbyggda krigsfartyg som ingick i den svenska flottan. Han tror sig veta att skeppet tillhört biskopen i Linköping, Hans Brask. Skeppet ska ha lånats ut till Gustav Vasa då vår första flotta skapades tillsammans med krigsfartyg som inköpts från Lybeck. Skrovet byggdes troligen någonstans på kuststräckan mellan Kalmar och Stockholm. Det var ett mindre örlogsskepp av barktyp försett med för- och akterkastell och tre master samt dryga 20-talet kanoner. Besättningen uppgick till över 100 man. Fartyget stod färdigbyggt 1517. Då det hittades nedsänkt i dyn i Riddarholmskanalen var det fullt rustat och klart för strid.

Skeppet bör ha deltagit i sjöslag mot danskarna de stormiga åren mellan 1517 och 1523 och då också vid det avgörande försvaret av Stockholm 1522.

Tillsammans med chefen för Medeltidsmuseet Tina Rodhe avser man att förnya faktagranskning av källor och föremål i syfte att göra en ny utställning om skeppet. Entrén till museet ligger under Riksbron och inträdet är gratis. Det är väl värt ett besök inte bara för att bese skeppet utan också för att studera Stockholms tillblivelse och historia.

Staffan Hansson, Skärgårdsgruppen

Riddarholmsskeppet, Medeltidsmuseet, Stockholm
Foto: Alexander Mahmoud

www.medeltidsmuseet.stockholm.se

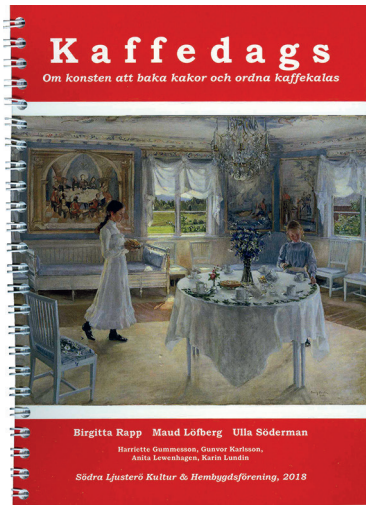

Kaffetraditioner och kvinnokraft

Kaffedags

Birgitta Rapp, Maud Löfberg, Ulla Söderman
Södra Ljusterö Kultur och Hembygdsförening 2018

Ny informativ och lättsam bok om kaffetraditioner och kvinnokraft. På 1700-talet kom de populära kaffehusen, men bara för män. För kvinnorna blev kaffeträffar i hemmet en ny umgängesform. Politiskt ansåg man att kaffets frestelser måste stävjas. Det var lyxkonsumtion.

Trots alla förbud stod det svenska folkets förkärlek för kaffe envist kvar. Det blev en svensk nationaldryck. Boken vänder sig till alla kaffeälskare som vill veta lite mer om varför och hur kaffedrickning har blivit så uppskattat såväl av män som kvinnor i vår svenska kultur. Boken avslutas med en nätt receptsamling för de som vill smaka på kakor som är kulturhistoria.

En trevlig och prisvärd julklapp från Södra Ljusterö Kultur och Hembygdsförening. 95 sidor, pris 150 kr. Boken kan beställas på tel 070-690 24 25 eller 073-064 36 92.

Birgitta Rapp

Goda råd från erfarna skärgårdsbor

Skärgårdens fälthandbok – 399 användbara tips och idéer

Mattias Abrahamsson, Jeppe Wikström, Malin Haawind och Johan Tell (text)
Kristin Lidström (formgivning och illustrationer)
Skärgårdsstiftelsens vänbok 2018, Bokförlaget Max Ström, Stockholm, 2018

...de goda råden gäller stort som smått för den som vistas i skärgården.

Skärgårdsstiftelsens vänböcker brukar bjuda på hisnande bildresor i detta storslagna landskap där spegelblanka fjärdar en sommarmorgon samsas med ytterskärgårdens stormpiskade kobbar en gråmulen höstdag. Vänboken 2018 har mycket lite av detta. Visserligen har några stämningsfulla fotografier smugits in men inriktningen och budskapet i årets utgåva är alldeles annorlunda.

Konkret och handfast får vi ta del av 399 nyttigheter som är ämnade att underlätta för alla som vistas i skärgården. Men det är varken Socialstyrelsen eller någon annan myndighet som står för rådgivningen. Istället har Skärgårdsstiftelsen tagit hjälp av sina egna medarbetare. Ett fyrtiotal tillsynsmän och naturvårdare delar här med sig av kunskaper och erfarenheter förvärvade under årtionden av praktisk verksamhet.

Det är alltså, som titeln anger, närmast en fälthandbok det är fråga om och de goda råden gäller stort som smått för den som vistas i skärgården. Under kapitelnamn som *Friluftsliv*, *Båtliv*, *Hus och bryggor*, *Växter och djur* samt *Första hjälpen* har författarna samlat fältpersonalens klokskap. Att tillverka en lövskopa av en PET-flaska till hängrännan, väjningsregler till sjöss, bygga ett humlebo eller ta ut en metkrok ur fingret är bara några av de många användbara råden.

Ett stort antal är dessutom helt oberoende av om man befinner sig i skärgården eller inte. Att grävlingsskydda huset och ta hand om benbrott kan vara till glädje också för andra än övärldens människor. Bra är att många av de korta texterna som beskriver praktiska åtgärder har försetts med tydliga teckningar.

Jag har bara en invändning mot Skärgårdens fälthandbok. En fälthandbok ska man kunna ha med sig i fält och för detta krävs att den har ett behändigt fickformat. Det finns inga fickor som rymmer Skärgårdens fälthandbok.

Lennart Rosander

Minnen från en annan tid

Min hembygd Sorunda och Grödinge på Södertörn

Allan Blomkvist, utgiven 2018

De tretton åren mellan 1937 och 1950 kan tyckas höra till en avlägsen forntid samtidigt som många människor ännu har alldeles tydliga minnen från denna tid. Tyvärr gör alldeles för få med personliga minnen från dessa år vad Allan Blomkvist gjort. Nämligen att sätta dem på pränt och därmed bevara dem för eftervärlden.

Under flera år har han till hembygdsföreningarna i Sorunda och Grödinge sänt sina minnen för publicering i de båda föreningarnas tidningar. Med tiden mognade beslutet att förhoppningsvis ge större spridning åt dessa genom att ge ut dem i bokform.

Minnenas epicentrum är det lilla familjejordbruket Rävkulla i Stutby som Allan Blomkvists föräldrar arrenderade under dessa tretton år. Från barn- och ungdomsårens horisont får vi möta ett flertal människoöden men också ta del av småbrukarlivets olika arbetsmoment. Men mera dramatiska inslag saknas inte, som skogsbranden vid Försvarets forskningsanstalt eller familjetragedin på Fituna herrgård.

Allan Blomkvist låter oss med sina utgivna minnen på nära håll följa småbrukarlivets vardagshändelser under en tid som både känns avlägsen och nära.

Lennart Rosander

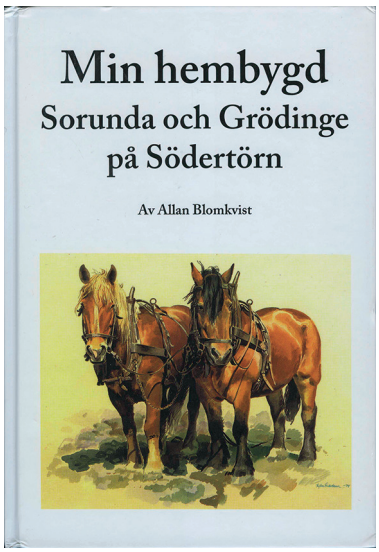

På sin mammas gata

Norra Ängbys gatunamn – en färd genom Nordisk historia

Nils Ringstedt (text) och Nils Ringstedt och Arne Wennberg (foto)
Instant Book, Stockholm 2018

Lika säkert som årstidernas växlingar är det jämna flödet av arkeologiska artiklar till Ledungens redaktion från Nils Ringstedt. När Bromma hembygdsförening nu ger ut en bok om gatunamnen i Norra Ängby med Ringstedt som författare är han bättre skickad för uppgiften än de flesta. Stadsdelen Norra Ängby i nordvästra Stockholm, med omkring 1500 småhus och radhus, har nämligen till allra största delen fått gatunamn med anknytning till nordisk forntid.

Norra Ängbys egnahem var en del av mellankrigstidens sociala bostadspolitik. Med en låg kontantinsats och eget arbete skulle människor med små inkomster kunna skaffa sig egna småhus. I boken får 70 gatunamn sin förklaring och historiska bakgrund. Ringstedt slösar ymnigt med sina kunskaper och många namn får beskrivningar som sträcker sig över flera sidor.

Det händer att redaktionen får frågor om namnet på denna tidning. Ringstedt ger en utmärkt förklaring på sidan 97 under rubriken ”Ledungsplan”.

Lennart Rosander

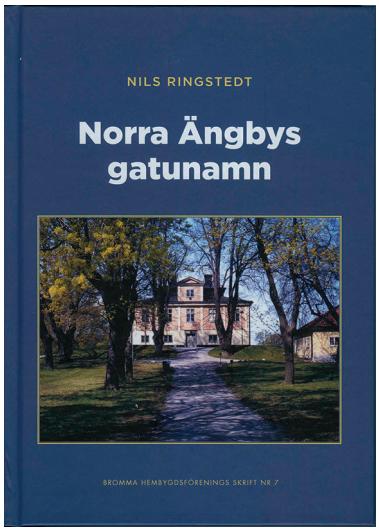

Hej! Har du eller din förening någon bok eller skrift ni vill tipsa redaktionen om? Eller vill du dela din bokpresentation/bokrecension? Hör av dig till oss!

Mer information hittar du på www.hembygd.se/stockholm/ledungen

Rapport från boksläpp

Nödvändigt att hjälpa åldrande gamla. Från fattigvård till offentlig äldreomsorg i Huddinge.

Gerdt Sundström

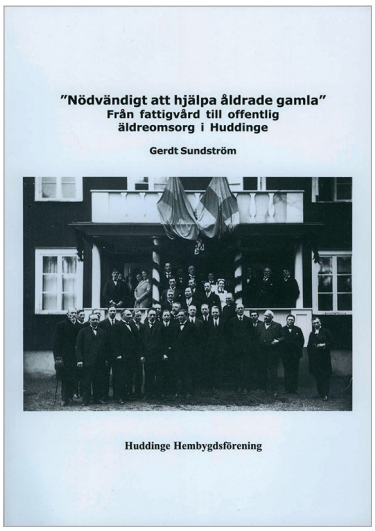

Den 24 oktober presenterade Huddinge Hembygdsförening sin nya bok *Nödvändigt att hjälpa åldrade gamla. Från fattigvård till offentlig äldreomsorg i Huddinge.* Författaren Gerdt Sundström, professor emeritus och Huddingebo sedan sex år, konstaterade att Huddinge Hembygdsförenings och kommunens välordnade arkiv varit en förutsättning för att kunna skriva boken.

Genom att skildra fattigvården ur ett lokalt perspektiv blir livsöden och offentlig administration gripbar. För det som gällt i Huddinge från 1700-talet fram till idag, har också gällt i Sverige i stort, och dessutom i stora delar av Europa. Mycket av dagens äldreomsorg har sin grund i 1571 års kyrkoordning, som lade ett tydligt ansvar för fattigvården på de enskilda socknarna, kommunernas föregångare. Fattigvård var en kristlig plikt, men man kunde bara komma ifråga för stöd om man inte kunde försörja sig själv och inte hade släktingar som borde dra försorg om en. Personer med självförvållad nöd, lättingar, alkoholister, bråkiga hjon och de som smädade myndighetsrepresentanter skulle avvisas.

Författarens mamma brukade använda ett uttryck som jag själv ibland gör: ”En mor kan föda 10 barn, men 10 barn kan inte föda en mor”. Förr fick äldre inte så mycket hjälp av anhöriga som många av oss tror och författaren hävdade att anhörigomsorgen är mer omfattande idag.

Thommy Fjällberg

Textil- och Dräktgruppen inbjuder till en kväll kring

”VÅRA KÄRA VANTAR”

Tisdagen 29 januari 2019 kl 18.30

Tag gärna med dina egna kära vantar. Vi träffas på hembygdsförbundet, Sabbatsbergsvägen 6.
Pris 100 kr, kaffe/te och smörgås ingår. Anmälan senast 21 januari till Gunilla Bauer-Björklund
tel 070-792 33 31, gunilla2b@tele2.se

Välkomna!

Foto: Erik Thorell

Skicka en julhälsning till någon du bryr dig om

På Sveriges Hembygdsförbunds webbplats kan du förutom julhälsningar också beställa hyllningshälsningar vid högtider och minneshälsning när någon gått bort. Samtidigt kan stödja kulturarvet genom att ge en gåva till Sveriges Hembygdsfond direkt på webbplatsen.

www.hembygd.se/hembygdsvan

SVERIGES HEMBYGDSFÖRBUND

90 KONTO SVENSK INSAMLINGS KONTROLL

Ta steget in i nya Hembygdsportalen

Jag tror inte någon har missat att landets hembygdsföreningar fått nya hemsidor och att de gamla stängs vid årsskiftet. Runt hälften av Stockholms läns hembygdsförbunds medlemsföreningar är i full gång med att redigera och publicera sina nya hemsidor. Det är fantastiskt att se all den energi som läggs ner och det fina resultat som det leder till.

Text: Olov Norin, kommunikatör vid Sveriges Hembygdsförbund

En hemsida är viktig för att föreningen ska bli synlig för människor. Affischer på anslagstavlor och tidningsannonser i all ära, men vill vi följa vår vision En levande hembygd öppen för alla, behöver vi se till att vara synliga på den största anslagstavlan av dem alla: webben. Här kan vi berätta om vilka vi är, visa våra aktiviteter och vad som är på gång i föreningen. Det handlar om att underlätta för människor att ta steget till kontakt, engagemang och i slutänden kanske medlemskap.

Samtidigt är många föreningar ännu inte med på tåget. Är din förening en av dem som ännu inte tagit nacksving på ”hemsidesfrågan”? Be då din ordförande att utse vem i föreningen som ska bli administratör för er nya hemsida. Personen bör ha viss vana vid och intresse av datorer och webben, men det är viktigt att hela styrelsen känner ansvar för hemsidan och dess roll som skyltfönster mot omvärlden. Kom också ihåg att administratören kan utse två redaktörer som tillsammans kan bilda en hemsidesredaktion.

Uppdraget som hemsidesadministratör behöver inte vara betungande. Börja med det viktigaste: Kontaktuppgifter, några rader om föreningen, en fin och inbjudande bild, ett par nyheter och information om kommande aktiviteter.

Sen har man god tid på sig att fylla på och vidareutveckla hemsidan. Ta gärna en titt på länkarna på höger sida. Där kan du läsa mer om hur ni kommer igång.

När våren kommer har ni fått kläm på det hela och kan presentera sommarsäsongens aktiviteter för hela bygden. Något att se fram emot, eller hur?

För att få tillgång till hemsidan gör så här:

1. Föreningens ordförande (eller annan firmatecknare) anmäler vem i föreningen som ska vara administratör: **https://nya.hembygd.se/anmalan-administrator**

2. Den utsedda administratören kommer därefter att få ett mejl med instruktioner

   Läs mer om SHF:s Hembygdsportal och hur man arbetar med sin nya hemsida på: **www.hembygd.se/hembygdsportalen.**

OBS! Kom ihåg att materialet från er gamla hemsida inte försvinner vid årsskiftet, utan flyttas över till er nya hemsida.

Fikapaus vid Sandvikens brygga. Foto: Mona Elveskog

Budkavlen i Enhörna

Årets budkavle arrangerades av Enhörna hembygdsförening. Deltagarna samlades vid Norrlöts handelsträdgård och åkte sedan buss till Sandvikens brygga där vi informerades om Sandvikensområdet med dess övärld. Vi bjöds på smörgåsar och kaffe som smakade gott i en ganska kylig morgon.

Bussen tog oss sedan till Lövsta herrgård vid Enhörnas västra strand. Färden fortsatte förbi Lill-Ahl där konstnären Åke Falk har skänkt föreningen ett konstverk gjort av stående tågräls med vacker utsmyckning i glas och lampor. Vi åkte också förbi en domarring, gravsättningsröse från järnåldern och fornborgar som är vanligt förekommande i våra trakter.

Vi besökte Enhörna hembygdsförenings museer; Småskolan, Storskolan, Skolgården och Husaby och kom så till Bygdegården där vi serverades lunch som uppskattades mycket. Under lunchen berättade jag om Grevinnan Aminoff som är initiativtagare både till hembygdsföreningens tillblivelse och själva Bygdegården.

Bussen tog oss till slut förbi Överenhörna kyrka, Äleby gamla prästgård och till Horns säteri. Efter en dag med mycket information bjöds vi på kaffe och kaka på Norrlöts Handelsträdgård där ägarinnan berättade om dess verksamhet.

Anne-Marie Andersson , Enhörna hembygdsförening

Budkavle eller budkavel

Enligt Svenska Akademiens ordlista (svenska.se) kan ordet budkavle även stavas budkavel. Även brödkavel kan faktiskt stavas på båda sätten, alltså även brödkavle, även om kavel är det vanligast förekommande. En budkavle är enligt ordlistan ”ett mindre, lättburet föremål med skriftligt meddelande att föras från man till man i visst område; använt för att kalla till stämma, vid krigsuppbåd m m.

I hembygdsförbundet används ju budkavlen av en förening för att kalla de övriga till en årlig utflykt.

Lunch på bygdegården. Anne-Marie Andersson berättar om bygdegårdens och hembygdsföreningens tillkomst och grevinnan Aminoff som såg till att det hände. Foto: Mona Elveskog

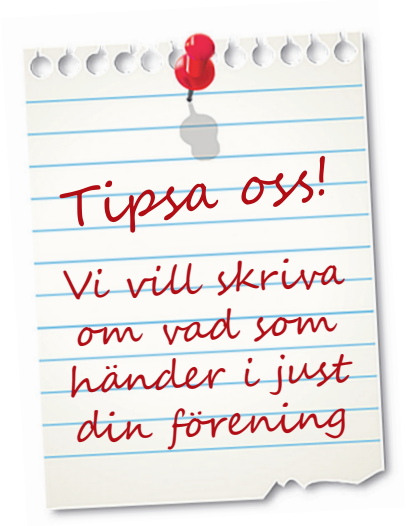

Har ni haft ett bra program i er hembygdsförening?
Inlett ett samarbete med skolan eller förskolan?
Lyckats med en projektansökan och fått bra finansiering?
Renoverat hembygdsgården med gamla metoder?
Hittat kulturväxter som fått nytt liv i trädgården?

Det finns mycket som är intressant också för andra föreningar. Och det vill vi skriva om i Ledungen. Men då behöver vi ju få veta vad som hänt.

Utse gärna en rapportör i er förening, som vill vara ”spindeln i nätet” och hålla kontakt med tidningen. Ledungen ska spegla verksamhet inom hela Stockholms län, och vi i redaktionsgruppen räcker inte till för att hålla koll på allt som händer. Stort som smått, vi är intresserade av allt. Och ni behöver inte skriva artiklarna själva om ni inte vill, det hjälper vi till med.

Tipsa oss genom att skicka ett mejl till konsulent Ann Pettersson, ann@hembygd.se. Har ni utsett en rapportör i er förening? Meddela oss, så vet vi vem vi kan ta kontakt med. ■

Vill du få vårt nyhetsbrev?

Mejla oss på info@stockholmshembygd.se

SÄKER FÖRENINGSGÅRD

Bli experter!
Bli belönade!

I december 2018 lanseras Säker föreningsgård som ger er både kunskap, handfasta åtgärdspunkter och ekonomisk belöning. För att certifieras som Säker föreningsgård krävs att minst en person i styrelsen genomgår webbkursen eller studiecirkeln Säker föreningsgård samt att föreningen ser till att uppfylla tio grundläggande skadeförebyggande krav.

Anmäl er idag >>
sakerforeningsgard.se

SVERIGES HEMBYGDSFÖRBUND

0200-22 00 55 | forsakring@hembygdsforbundet.se
facebook.com/hembygdsforsakringen | hembygd.se

Posttidning

Vid obeställbarhet retur till:
Stockholms läns hembygdsförbund
Sabbatsbergsvägen 6, 113 61 Stockholm

B